

Ola Lotherington Vestads disputas for ph.d.-graden fredag 12. oktober 2012: *Pension Reforms and the Labour Market: Wages, Retirement Age and Youth Employment*

Sammendrag:

Denne avhandlingen inneholder empiriske analyser av endringer i det norske pensjonssystemet og virkninger av disse på arbeidsmarkedet. Avhandlingen består av tre kapitler som besvarer tre ulike spørsmål: 1) I hvilken grad veltes kostnader ved tjenstepensjoner over på arbeidstakere i form av lavere lønninger? 2) Hvor mange førtidspensjonister ville ha vært i jobb ved ulike aldre dersom AFP ikke hadde vært en mulig vei ut av arbeidsmarkedet? 3) Blir det lettere for unge å etablere seg i arbeidsmarkedet hvis eldre pensjonerer seg tidligere?

I kapittel 1 studerer jeg lønnseffekter av tjenstepensjon ved å benytte innføringen av OTP i 2006 som en kilde til eksogen variasjon i pensjonsdekning: jeg sammenlikner lønnsutviklingen i bedrifter som ble tvunget til å innføre tjenstepensjon da loven trådte i kraft med lønnsutviklingen i bedrifter som allerede hadde tjenstepensjon for sine ansatte. Basert på arbeidsmarkedsdata fram til 2009 finner jeg at i gjennomsnitt har bare omtrent halvparten av kostnadene ved en "minimumspensjon" blitt veltet over på arbeidstakere i form av lavere lønninger. Jeg finner imidlertid også at graden av overvelting varierer betydelig med lokale fagforeningers innflytelse på lønnsdannelsen: i næringer hvor lokale fagforeninger har sterk innflytelse på lønnsdannelsen må bedriftene bære kostnadene selv, mens mesteparten av kostnadene veltes over på arbeidstakerne der hvor fagforeningene i mindre grad kan påvirke lønnsdannelsen.

Kapittel 2 tar for seg sysselsettingseffekter av førtidspensjonsordningen AFP, slik ordningen var fram til 2011. Først sammenlikner jeg eldre arbeidstakere i bedrifter med og uten AFP-tilknytning. Her finner jeg at omtrent 40% av alle AFP-pensjonister ville ha stått i jobb til de nådde "normal" pensjonsalder (67) hvis førtidspensjon med AFP ikke hadde vært et alternativ. Med andre ord ville over halvparten av alle førtidspensjonister ha trukket seg ut av arbeidsmarkedet uansett, de fleste via uførepensjon. Videre sammenlikner jeg to grupper arbeidstakere i AFP-bedrifter som sto overfor ulik aldersgrense for AFP. Her finner jeg at så mange som to av tre AFP-pensjonister ville ha jobbet som 63-åringer dersom aldersgrensen var 64 heller enn 62.

Endringen i aldersgrensene for førtidspensjon med AFP brukes også for å besvare det siste spørsmålet, om hvorvidt ungdom får bedre jobbmuligheter når eldre arbeidstakere går av. Når aldersgrensene ble endret på nittitallet gjorde dette at antallet eldre som gikk av fikk ulike hopp i ulike regionale arbeidsmarkeder. Ved å undersøke hvordan dette påvirker jobbmulighetene for unge finner jeg at for hver femte AFP-pensjonist skapes det rom for én "ny" arbeidstaker i alderen 18-29, på kort sikt.